

AZ ÍGÉRET FÖLDJÉNEK KÜSZÖBÉN

A sivatagban lassan telnek a napok, de gyorsan múlnak el: a Nap meredeken, gyorsan ereszkedik a látóhatár felé, hogy az éjszaka mint kemény, hideg kés zuhanjon le.

De egyelőre forró fényben úszott a sivár táj. A sárga homok szinte világított, a szem nehezen tűrte.

A sátrak fehér lenvászna is tükörként verte vissza a fényt.

A tábor az oázistól pár kőhajításnyira terült el, de ebben az órában mintha semmi köze sem lett volna az éltető forráshoz, amely ott fakadt: egyetlen lélek sem járta a keskeny utat, amelyet lépések mélyítettek, hogy az esti szél ismét betemesse.

A napfény megcsillant az egyik, a többinél is nagyobb sátor tetején elhelyezett csillogó fémdíszzen.

Messze onnan, a tábor széléhez közel látszott csupán az élet nyoma: az egyik sátor előtt két férfi ült. Fehér burnuszukat a fejükre húzták. Ültek, némán.

Egyszerre két hang is megütötte a fülüket. Az egyik sátorból tört elő: asszonyi jajgatás; egy vajúdó asszony fájdalmas panasza.

Az egyik férfi, akinek bozontos körszakálla fiatalabb arcot övezett, riadtan, együttérzően kapta fel a fejét. Már mozdult volna, de ekkor a másik a karjára tette a kezét.

Ő már sokszor hallotta ezt a hangot életében. Tudta, hogy először szörnyű szenvedés végighallgatni, de aztán egyre inkább erőt vesz majd a férfin a bölcsesség, megérti, hogy az Úr akarja így: „fájdalommal szüljed...”

Ő inkább a másik hangra figyelt. Fájdalmas, panaszos, könyörgő hang volt az is, de nem emberi torokból tört elő. A sófár hangja volt, a kos szarvából készült kürté. Arra figyelmeztette a népet: veszen számot bűneivel, és bánja meg őket, különben az Úr, aki maga a kegyelem, nem ismer kegyelmet.

Az öreg felsóhajtott. Fájdalmas emlék képe suhant át homályosuló elméjén, s nem állhatta meg, hogy mindjárt ki ne mondja.

– Én hallottam a sófárt – mondta –, amikor nem bűnbánatra szólított, hanem harcra. És az Úr velünk volt, az ő választott népével, és a sófár daldal hirdetett...

A fiatalabb hirtelen mozdulattal hátravetette fejéről a burnuszt. Feszültség ült az arcán. Felesége jajszava, a sófár ijesztő figyelmeztetése, amelyet

annyszor hallott már, amióta csak meglátta a Napot – mindez pattanásig csigázta idegeit. Élesen szakadt ki belőle a kérdés, mintha ki tudja, hányszor átgondolta, megfogalmazta volna magában:

– És hol van most az Úr? Most nincs velünk? És miért nincs Mirjammal? Hol az ő kegyelme?

Az öreg meghökkent a kegyetlen hangtól. Megmozdult, és ettől – ahelyett, hogy válaszolt volna – feljajdult. Megtört teste erejével már csak nagyon takarékosan bánhatott. De erről most, s a jajszó után újból megfeledkezett. Rekedten kérdezte:

– Micsoda pogány kérdések ezek, fiam? Tudod, hogy az Úr velünk van. Vezet, tűzoszlop képében. És ne bíráld te az ő kegyelmét; ő tudja, mikor van a kegyelemnek ideje, s mikor a bűnhődésé.

A fia pár pillanatig hallgatott. De nem tudta magába süllyeszteni indulatait.

– Miért bűnhődne Mirjam? Nincs bűne. Én ismerem, amióta megszületett. Azon a napon léptem be először a Frigysátorba, amikor Rachel a világra hozta őt. Fájdalom nélkül. A kegyelem gyermeke volt! Gonddal nevelték, és én úgy ügyeltem rá, mintha éreztem volna, hogy egykor majd egymás kezét fogva állunk a gyülekezet színe előtt.

Elkeseredetten legyintett.

– Az Úr kegyelme! – mondta, és hangjában gúnyos kételkedés csengett.

Az öreg nem válaszolt. Nem tudott, nem mert felelni. Megdöbbsentette, amit fia mondott. Félelem szorította össze gyenge szívét. Úgy érezte: nem lehet sok idő hátra, talán csak pillanatok, egy-két szívverésnyi, és lesújt az Úr villáma. És neki látnia kell majd fia szörnyű halálát. Az ósatyák jutottak eszébe: Ábrahám, aki kész volt fiát a maga kezével föláldozni, Jákob... Neki csak a tanú szerepe jut. De ez is szörnyűbb, mint amit valaha, akár lidérces álmaiban is látott.

Behunyta a szemét.

De az ég néma maradt. Csak a szél süvített, sárga por szállt.

Megrendülve nyitotta ki újból a szemét.

– Áldjad az Urat – mondta, inkább a sátrak felé fordulva, mint a fiához –, hogy megkegyelmezett, és szörnyű szitkaid miatt nem sújtott agyon itt, ebben a pillanatban. És fékezd a nyelved, mert születendő gyermekekre vonhatod az Úr haragját.

Csend telepedett közéjük. Azután a fiatalabb szólalt meg. Most már nyugodt volt a hangja, de elszánt. Nem a pillanatnyi felháborodás fűtötte, de

szapora mondataiból átvirrasztott éjszakák keserűsége csengett.

– Az Úr régen elhagyta választott népét. Magunk kóborolunk a pusztában. A tűzoszlop? Ki tudja? . . . Én soha nem láttam. Nem tudom, merre halad, minket vezet-e, vagy csak a főpap és vezér testvéri szemei vélik-e látni? Utunk kanyarait kevesen ismerik fel. De én tegnap megtaláltam a fekete csíkos követ, amellyel mint gyermek játszottam, és elástam egy oázistól száz lépésnyire. Megtaláltam! Megismertem a követ! Itt tehát már jártunk. Így haladunk hát az Ígélet Földje felé?

Az apa dermedten hallgatott. Nem tudott felelni. Ő hitt a tűzoszlopban. Hitte, hogy Mózes és Áron látja, ha talán csak lelki szemeivel is – de vajon azt a szemet nem az Úr adta-e az ember fiának?

Ő is ismerte az út kanyargóit.

– Hátunk mögött van a Szolgáság Országá – mondta csendesesen, mintegy védekezve. – Elhagytuk a szolgáság földjét, ahol őseinket és bennünket is rabszolgasorban tartottak.

Joáchim nem figyelte apja szavára. Ezt, igen, a Szolgáság Országát, a rabszolgasorsot – ezerszer hallotta. Mondták az öregek, mondták a papok – azok is, akik nem éltek soha a Szolgáság Házában, hanem itt születtek a pusztaságban, az Úton, akárcsak ő maga.

Maga elé meredt a földre. A kődarabok árnyéka mind hosszabbra nyúlt: hanyatlik a Nap, születik az éjszaka, amelynek sötétjében őelőtte minden világosabbnak tűnik.

Kacsaringós, önmagába visszatérő, önmagát metsző volnal volt, a gyermekfejnyi kődarabon, amely a lábánál hevert.

– Ilyen az én népem útja – gondolta.

Apja már nem beszélt. Joáchim szinte szelíden folytatta:

– Tudjuk, hogy a hátunk mögött van a Szolgáság Országá. És mi – hangsúlyozta és megismételte a „mi”-t: értsen belőle az apja; ők, a fiatalok! – mi soha nem is kívánkoztunk vissza oda, a húsos fazekak mellé.

Az öreg bizonytalan mozdulatot tett száraz, fekete jobbjaival. De Joáchim nem törődött vele.

– De mögöttünk van a Pusztá is. Nem is mögöttünk, hiszen még benne vagyunk. És csak ebben vagyunk, csak ezt ismerjük, mióta megláttuk a Napot. Mi mindig az úton élünk. Úton az Ígélet Földje felé. Az ottani húsos fazekakra vágyunk, apám. De az Úr nem törődik velünk és utunkkal. Talán már más népet választott magának. . .

– Nem hagyott el bennünket, amikor az Aranyborjút imádtuk, akkor sem – mondta az apa, szinte csak magának. – Az ő kegyelme végtelen. Nem hagyott el, nem hagy el. Nem hagyhat el!

Ezt már szinte kiáltotta. Mintha a maga lelkének pillanatra feltámadó kétségeit akarta volna túlkialtani.

A sátorból Mirjam minden eddiginél fájdalmasabb sikoltása felelt szavaira.

Az újból leülepedő nyomasztó csendet az öreg hangja törte meg.

– Kevesen emlékezünk már a Szolgáság Házára. Ki is él még azok közül, akik azon a rettenetes éjszakán kovásztalan kenyereinkkel elhagytuk a Fáraó országát?

Gondolataiba merült. Sorba vette rokonait, barátait. És csak sírok merültek fel benne. Emlékezett: kit, mikor és hol temettek el. Másoknak még a halálára sem emlékezett.

De élőt, akivel a kivonulás éjszakáján együtt lett volna, csak kettőt tudott: Mózes, a vezért, és Áront, az ő fivérét, a főpapot.

– Talán mi vagyunk a kiválasztottak? – csúszott ki a száján, de abban a pillanatban meg is bánta, mert fia újra élesen csapott le:

– A kiválasztott nép kiválasztott tagjai?! És ugyan ki választotta a vezért? Tudom, az Úr. És ki mondta ezt a népnek? A vezér. . .

Az öreg nem figyelt oda a szörnyű istenkáromlásra. Valami szomorú sejtelem kezdett ébredezni homályosuló elméjében. Közeledtek, és – talán ebben igaza van Joáchimnak – olykor távolodtak is az Ígélet Földjétől; kiismerhetetlenek az Úr útjai. De negyven esztendeje, amióta kijöttek a Szolgáság Házából, megritkult a nép java: az, ami a kivonulás éjszakáján a fáklyát vitte, a kardot tartotta, körülvette a Frigyládát. Ő is eltemette atyját és anyját, feleségét, bátyjait és nővéreit, de még hűgait és öccseit is. Egyikük sem látta meg az Ígélet Földjét. . .

Joachim nem csillapult.

– Engedelmes szolgálói ők az Úrnak, valóban. Megtanulták a szolgáságot!

De ezt már nem tűrhetette az apa.

– A szolgálat nem szolgáság – oktatta ki a fiát. És hozzáfűzte: – Különösen nem az Úrnak teljesített szolgálat.

A sófár szava utoljára harsant fel a Frigysátor felől. Harmadszor figyelmeztette bűnbánatra és vezeklésre a népet, mert véget ért a rettenetes Tíz Nap, amelyen az Úr sorba vett mindenkit, mérlegelte bűneit és érényeit. Ma üti rá végső pecsétjét az ítéletre.

Joáchimot még Mirjam jajszava is figyelmeztethette volna, de őt az Út iránti gyűlölete és a jövő: az Ígélet Földje iránti vágyakozása tüzelte.

– Nem az Urat kell szolgálni – az Urat, aki nem szolgál bennünket! Magunkat kell szolgálni. Akkor valóban nem leszünk szolgák. De hogyan érthetnék meg ezt azok, akik életük jó részét a Szolgáság Földjén töltötték? Amíg ők közöttünk vannak, talán el sem érhetjük azt a hazát, ahová törekszünk, hiszen tévutakon járunk, újból és újból visszatérünk, visszakanyarodunk az út elhagyott állomásaihoz.

Az öregember elszörnyedt. Hogy nem az Urat kell szolgálni? Hát akkor miért él az ember? Ő egész életében szolgálta az Urat, illetve végrehajtotta azokat a parancsokat, amiket az Úrtól továbbítottak hozzá. És meg kellett érnie, hogy fia el akarja hagyni az Urat!

Mert hiszen azt mondja – és a szótól a tettekig már csak egy lépés.

Minden erejét összeszedve megpróbált fölemelkedni, de teste erőtlen volt. Így hát csak úgy ülve emelte föl kezét, és fenyegető hörgéssel átkokat szórt fiára. Kiátkozta a választott nép közösségéből, a családból, megátkozta a testét, a lelkét, elátkozta ételét és italát.

Joáchim a köre meredt. A kacskaringós vonal gúnyosan vigyorgott rá.

Maga sem tudta pontosan, mit tesz: lehajolt a kőért, és lesújtott vele.

Az öregember hörögve zuhant a földre. Pillanatilag még vergődött, aztán elnémult.

A Frigysátorból kitóduló férfiak a szörnyű látványtól megrettenve némán álltak körül a vérző fejű halottat, s a mellette térdelő Joáchimot, aki – mint a szertartások előírják a gyászolónak – megtépte köntösét.

Pár perc, és fáklyások között megérkezett a Vezér és a Főpap.

Kérdésekre, válaszokra nincsen szükség. Minden világos.

Hátrább már egy férfi lehajolt, hogy követ vegyen fel – a gyilkosra megkövezés vár.

De a Főpap fölemelte két kezét:

– Kiismerhetetlenek a mi Urunk útjai – mondta emelt hangon. – Az ő keze vezérelte Joáchim kezét is.

A felzúgó szörnyülködés nem tudta megzavarni. Folytatta:

– Az úr negyven évig vezérelt bennünket a pusztában. Megtisztított bennünket a sivatagi nap tüzeiben, szenvedéseink verítékében, mert az Úr csak tiszta népnek adja az Ígéret Földjét: olyan népnek, amely megtisztult a szolgaság szennyétől. Mivel nemcsak a rabszolgatartó bűnös az ő szemében, de a rabszolga is. És nem teheti be lábát Oda az, aki bűnös.

Fivérére, Mózesre pillantott. Az Józsuára támaszkodott, és figyelmesen nézte fiatal vezértársát, tanítványát.

A Főpap folytatta:

– Letörölöm rólad, Joáchim, a vért. Mert a te atyád volt a rabszolgák népének utolsója. Ti, többiek, mind itt születetek. És az ő halálával új nép született.

A sátorból Mirjam hangos sikoltása hallatszott, azután a feszült csendben tisztán hallották egy újszülött hangját.

– A születés mindig fájdalommal jár – mondta Áron. – Megtörtént.

Mózes szólalt meg:

– Térjetek sátraitokba, és amint a Nap fölkel, elindulunk, és mielőtt lenyugodnék, ti mindnyájan látni fogjátok az Ígéret Földjét.

*

Hajnalodott.

Mint hatalmas hangyaoszlop, vonult Izrael népe a látóhatár szélén feltűnő hegylánc felé.

A menet élén egy újszülöttet vittek. Neve nem volt még. Ott, az ígéret Földjén nyeri majd el nevét.

Hátrább Joáchim baktatott. Szeretetteljes pillantások érték minduntalan, de ő magába mélyedt. Gondolatai a nép körül kalandoztak.

Igen: tiszták már a Szolgaság Házának szennyétől.

És mégsem érezte magát tisztának.

Talán megváltotta népét apja vérével – gondolta, s habár eszébe ötlött a véres áldozat tilalma, elhessentette a szörnyű párhuzamnak még a gondolatát is.

Az járt egyre az eszében: ők már tiszták a szolgaság szennyétől. De újra bemocskolta magát: vért ontott. Erőszak, halál – vajon megtisztíthatja-e ez az ő népét?

De hány nemzedéknek kellene az Úton vándorolni, amíg ettől is megtisztulnak?...

A Nap magasra emelkedett a hegyek fölé. És ők mentek, szembe a fényözönnel.

MARC CHAGALL RAJZA